

конкурентоспроможності підприємств, але водночас вимагає глибокого усвідомлення ризиків, готовності до змін і розвитку цифрових компетенцій у всіх учасників організаційного процесу.

Література:

1. Андрущенко, В. М. Цифрова економіка: сутність, тенденції та перспективи розвитку. Київ: КНЕУ, 2021. – 214 с.
2. Грищенко, І. М. Управління змінами в цифровому середовищі. – Харків: ХНЕУ, 2022. – 156 с.
3. Дуброва, Т. В. Менеджмент в умовах цифрової трансформації: навч. посіб. – Львів: ЛНУ, 2020. – 188 с.
4. Міністерство цифрової трансформації України. Стратегія цифрової трансформації України до 2030 року. – Київ, 2021. – 45 с.
5. Laudon, K. C., Laudon, J. P. Management Information Systems: Managing the Digital Firm. – 17th ed. – Pearson, 2023. – 720 p.
6. Tapscott, D. Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. – New York: McGraw-Hill, 2020. – 368 p.

Шалімов В.В.

Кандидат економічних наук, доцент
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна

Халецька С.С.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна

МІЖНАРОДНІ РЕЙТИНГИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ШАХРАЙСТВА: МЕТОДОЛОГІЇ, ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасному глобалізованому середовищі шахрайство перестало бути лише фінансовою чи кримінальною проблемою — воно впливає на інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність бізнесу та рівень довіри до державних інституцій. Саме тому системне використання міжнародних рейтингів і звітів дозволяє своєчасно реагувати на ризики, формувати ефективні стратегії протидії та забезпечувати прозорість економічних процесів, дає можливість об'єктивно оцінити рівень довіри, прозорості та безпеки економічних процесів у різних країнах. Такі індекси допомагають виявити тенденції поширення шахрайства, визначити найбільш уразливі сфери та зрозуміти, які чинники впливають на виникнення фінансових зловживань. Для України вивчення міжнародних рейтингів має особливе значення, адже воно дозволяє зіставити національний досвід із світовими практиками, оцінити ефективність власної системи запобігання шахрайству та врахувати міжнародні стандарти під час розроблення політик економічної безпеки.

У відкритому доступі наявні такі рейтинги (звіти), які дозволяють або прямо оцінити рівень шахрайства, або використати окремі складники більш глобальних рейтингів.

Global Fraud Index 2025 [4] - глобальний індекс, який порівнює 112 країн за ризиками шахрайства. Він побудований на оцінюванні чотирьох сфер: фактична активність шахрайства, доступність ресурсів для шахраїв, рівень державного втручання/контролю та загальний стан економіки. Методологія прямо спирається на «трикутник шахрайства» (тиск, можливість, раціоналізація) і пояснює не лише, «де шахрайство трапляється», а й «чому умови країни його підсилюють або стримують». Індекс зручний тим, що дозволяє порівняти країни між собою та зробити висновки про фактори ризику.

Basel AML Index [2] - незалежний рейтинг ризиків відмивання коштів і пов'язаних фінансових злочинів (у тому числі шахрайства) по країнах. Він об'єднує близько 17 індикаторів у п'яти напрямках: корупція і шахрайство, фінансова прозорість, публічна підзвітність, верховенство права, якість систем протидії відмиванню коштів (AML – anti-money laundering) та боротьби з тероризмом (CFT – combating the financial pf terrorism). У 2024 році методологію оновлено, зокрема, додано індикатори, пов'язані з шахрайством. Індекс пропонує інформацію про так званий «інституційний фон» країни, що: де слабкі місця системи контролю та чому певні юрисдикції є вразливішими.

Corruption Perceptions Index (Transparency International) [3] - щорічний показник сприйняття корупції в державному секторі для 180 країн (шкала 0–100, де 0 - «дуже корумповано»). CPI не вимірює шахрайство безпосередньо, але показує загальну «якість інституцій» і верховенство права, тобто фактично те середовище, у якому фінансові зловживання і шахрайство виникають частіше. Для України можна подивитись як глобальний звіт, так і національні аналітичні сторінки з балом та місцем у рейтингу.

Occupational Fraud 2024: Report to the Nations [6] - даний звіт є найбільшим у світі регулярне дослідження внутрішнього шахрайства в організаціях (привласнення активів, підробка звітності, корупція). Звіт узагальнює 1 921 реальний випадок зі 138 країн та показує типові втрати, тривалість схем, як їх виявляють (лінії довіри, внутрішній аудит, аналітика даних тощо), а також, що спрацьовує в системі контролю. Цей документ допомагає описати «мікромеханіку» шахрайства усередині компаній і порівняти її з індексами країн.

Experian: Global Identity & Fraud Report (2024) та Global Fraud Snapshot (2025) [5] - це щорічні огляди цифрового шахрайства, які виникають в процесі взаємовідносин між бізнесом та споживачем. Зокрема, аналізуються такі види, як: викрадення ідентичності, АРР-шахрайство (Authorised Push Payment Fraud), коли людина добровільно переказує гроші шахраям, takeover-атаки, під час яких відбувається захоплення шахраєм чужого акаунта, тощо). В основі даного огляду покладено великі за обсягом опитування бізнес-структур (понад 1 000 респондентів) і споживачів (близько 4 000) у США, Великій Британії, Бразилії, регіонах EMEA (Europe, Middle East and Africa) та APAC (Asia-Pacific), а також проводиться значна робота з аналітичного дослідження різноманітних кейсів. Звіти описують сучасні тренди (у тому числі вплив генеративного ШІ) і практичні підходи до захисту (багатошарові перевірки, аналітика, обмін даними).

Global eCommerce Payments & Fraud Report [1]. Щорічний галузевий звіт для електронної комерції, в якому узагальнено інформацію від понад 1000 підприємств або компаній, які продають товари чи послуги, зазвичай через інтернет або платіжні системи в різних регіонах світу (так звані мерчанти – merchants), про оцінки поширених атак, витрати на менеджмент і практики по запобіганню шахрайству. Даний звіт показує «поведінковий» зріз, а саме: як саме бізнеси стикаються з шахрайством у платежах в різних країнах і що реально працює для зниження втрат. Це корисне доповнення до індексів країн, бо дає практичну інформацію на рівні компаній і галузей.

Разом ці джерела закривають три рівні аналізу: 1) країнові ризики та інституційні умови (Global Fraud Index, Basel AML Index, Corruption Perceptions Index); 2) внутрішні організаційні схеми (Occupational Fraud 2024: Report to the Nations.); 3) цифрові та ринкові тренди (Global Identity & Fraud Report 2024, Global eCommerce Payments & Fraud Report). Така комбінація дозволяє чітко показати, де й чому виникає шахрайство, як воно виглядає в практичній площині та що рекомендують робити бізнесу і державі для протидії.

Міжнародні рейтинги рівня шахрайства важливі не лише для оцінки економічної безпеки держави, а й для окремих підприємств і організацій. Вони дають можливість зрозуміти, у якому середовищі працює бізнес, які ризики є найбільш поширеними і які сфери потребують посиленого контролю. Такі рейтинги допомагають будувати систему запобігання шахрайству, перевіряти надійність партнерів і постачальників, планувати аудит та оцінювати прозорість власної діяльності.

Крім того, результати міжнародних індексів можуть бути корисними при ухваленні управлінських і фінансових рішень, підготовці звітів, а також при розробленні заходів для підвищення довіри з боку клієнтів та інвесторів. Для України використання таких рейтингів стає особливо важливим, адже воно сприяє наближенню до європейських стандартів доброчесності, відкритості та відповідальності у бізнесі.

Література:

1. 2024 Global eCommerce Payments & Fraud Report 25 th Edition. URL: https://info.merchantriskcouncil.org/hubfs/Reports/Fraud%20Reports/2024_Global_Payments_and_Fraud_Report.pdf (дата звернення 30.10.2025).
2. Basel AML Index. URL: <https://index.baselgovernance.org/> (дата звернення 30.10.2025).
3. Corruption Perceptions Index. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024> (дата звернення 30.10.2025).
4. Global Fraud Index 2025. URL: <https://sumsub.com/global-fraud-index-2025/> (дата звернення 30.10.2025).
5. Global Identity & Fraud Report 2024. URL: https://www.experian.com/blogs/global-insights/wp-content/uploads/2024/11/Global_Fraud_Trends_Report_2024_FinalV.pdf (дата звернення 30.10.2025).
6. Occupational Fraud 2024: Report to the Nations. URL: <https://legacy.acfe.com/report-to-the-nations/2024/> (дата звернення 30.10.2025).

Щельник О.В.

асистент кафедри економіки,
менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнський національний технічний університет
м.Кропивницький, Україна

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РИНКУ ЗНАНЬ

У сучасних умовах глобалізації та посилення конкуренції у сфері освітніх послуг інноваційний потенціал закладів вищої освіти (ЗВО) стає ключовим чинником їхньої конкурентоспроможності. Вища освіта переходить від моделі передачі знань до моделі їх створення та комерціалізації. Тому здатність ЗВО впроваджувати інновації у навчальний процес, наукову діяльність та управлінські практики визначає їхнє місце на глобальному ринку знань. Інноваційний потенціал закладу вищої освіти (ЗВО) є сукупністю ресурсів, компетенцій, організаційних механізмів і умов, що забезпечують здатність генерувати, впроваджувати та поширювати нові знання, технології й управлінські рішення. Він охоплює кадровий, науково-дослідний, матеріально-технічний, фінансовий та інформаційний компоненти, які у своїй взаємодії формують інноваційну спроможність університету як суб'єкта глобального освітнього простору.

Ключову роль у розвитку інноваційного потенціалу відіграє **людський капітал** — науково-педагогічні працівники, дослідники, студенти та аспіранти, здатні до творчої діяльності, критичного мислення та використання сучасних технологій у навчанні й науці. Формування такого капіталу потребує безперервного професійного розвитку, підвищення кваліфікації, міжнародної академічної мобільності, участі у спільних наукових проєктах і програмах обміну.

Не менш важливим складником є **науково-дослідний потенціал**. Саме наукова діяльність виступає фундаментом для створення інноваційних продуктів і підвищення репутації університету на глобальному рівні. Розвиток дослідницьких центрів, лабораторій, наукових шкіл, стартап-інкубаторів і технопарків дає змогу інтегрувати освіту, науку та бізнес. Ефективна комерціалізація результатів наукових досліджень — через створення